

HRVATSKI SABOR

**KLUB ZASTUPNIKA
HRVATSKIH LABURISTA – STRANKE RADA**

Zagreb, 26. srpnja 2012.

PREDSJEDNIKU HRVATSKOGA SABORA

Predmet: Prijedlog zakona o izmjeni Zakona o obveznim odnosima

Na temelju članka 84. Ustava Republike Hrvatske i članka 129. Poslovnika Hrvatskog sabora, podnosimo **Prijedlog zakona o izmjeni Zakona o obveznim odnosima.**

Sukladno članku 135. stavku 2. Poslovnika Hrvatskog sabora, u postupku donošenja Zakona na sjednici Hrvatskog sabora i njegovih radnih tijela, sva potrebna obrazloženja dat će u ime predlagatelja zastupnici Dragutin Lesar, Nikola Vuljanić, Nansi Tireli, Branko Vukšić, Mladen Novak i Zlatko Tušak.

Predsjednik

Dragutin Lesar

PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENI ZAKONA O OBVEZNYM ODNOSIMA

I. USTAVNA OSNOVA ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavna osnova za donošenje ovoga Zakona sadržana je u članku 2. stavku 4. Ustava Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 85/2010 – pročišćeni tekst).

II. OCJENA STANJA I OSNOVNA PITANJA KOJA SE TREBAJU UREDITI ZAKONOM, TE POSLJEDICE KOJE ĆE DONOŠENJEM ZAKONA PROISTEĆI

Zakonom o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08) u članku 22. otvara se mogućnost sklapanja ugovora čije odredbe dopuštaju izračunavanje ugovorne obveze u službenoj valuti Republike Hrvatske, a na temelju cijene zlata ili tečaja valute Republike Hrvatske u odnosu prema stranoj valuti. Odredbe članka 22. Zakona o obveznim odnosima omogućuju primjenu tzv. „valutne klauzule“, dakle vezanje obveza nastalih u stvarnosti u nacionalnoj valuti Republike Hrvatske na vrijednost neke druge valute ili cijenu zlata.

S druge strane, članak 21. stavak 1. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci (NN 75/2008) glasi: „(1) Novčana jedinica Republike Hrvatske jest kuna, koja se dijeli na stotinu lipa.“ Stavak 3. istog članka predviđa i mogućnost plaćanja drugim valutama u Republici Hrvatskoj, no ne i stvaranje obveza u stranim valutama.

Opća je ocjena stručne javnosti da je hrvatsko društvo „visoko euroizirano“ i da oslanjanje na strane valute (posebice EUR, ali i druge kao švicarski franak i američki dolar) u bankarskom i drugom poslovanju proizlazi iz te činjenice. No vrijedi i obrnuto, naime Hrvatska je „euroizirana“ jer institucije nisu na zakonodavnom planu, kao ni na planu primjene postojećih krnjih odredaba poduzele dostatne napore da bi zaštitile financijsku (u ovom slučaju valutnu) nezavisnost i suverenost Republike Hrvatske. Postojeće zakonsko uređenje kao i općepoznatu praksu kojom se primjenjivala odredba članka 22. Zakona o obveznim odnosima smatramo izravnom opasnošću za suverenitet Republike Hrvatske. Stoga smatramo nužnim ukinuti odredbu čl. 22. Zakona o obveznim odnosima jer se pokazalo da ona ide u korist isključivo zajmodavcima, odnosno bankarskog sustava Republike Hrvatske, dok taj isti bankarski sustav dokazano ne radi u korist Republike Hrvatske i njezinih građana, a posebice u ovo vrijeme gospodarske krize. Potpuno izigravanje namjere zakonodavca, koji je unošenjem zakonske mogućnosti za ugovaranjem valutne klauzule išao za time da ostvari njezinu osnovnu svrhu – očuvanje vrijednosti stranačkih činidaba kakve su postojale u trenutnu sklapanja ugovora, u hrvatskoj stvarnosti dovelo je do toga da se prema podacima HNB-a za lipanj 2012. svako sedmo kućanstvo slama pod dugovima. Velik dio tih obitelji zacijelo je žrtva zlouporabe odredbe o valutnoj klauzuli od strane kreditnih institucija, a suprotno njezinoj svrsi i intenciji zakonodavca, pri čemu su grubo kršena osnovna načela obveznih odnosa – načelo savjestnosti i poštenja, načelo jednake vrijednosti činidaba kod sklapanja pravnog posla, te uređenje međusobnih odnosa koje se ne protivi moralu društva.

Valuta ili važenje predstavlja skup zakonskih odredbi kojima se propisuje što je zakonsko i definitivno sredstvo plaćanja u nekoj državi. Prema tome, novac u nekoj državi je sastavno obilježje njenog suvereniteta, napose monetarnog. Budući da država određuje što će biti novac na njenom području, to znači da druge (tuđe) valute ne mogu biti zakonsko i definitivno sredstvo plaćanja u službenom prometu, odnosno novčanim transakcijama. Svaka

druga praksa predstavlja negiranje zakona i države, odnosno narušavanje njene monetarne suverenosti.

Valutna klauzula, koja se pojavljuje u ugovorima i dužničko-vjerovničkim odnosima u Republici Hrvatskoj, čini upravo to - negira njenu monetarnu suverenost. Doduše, Zakon o obveznim odnosima u članku 22 ne određuje obvezu plaćanja ugovorne obveze u stranoj valuti, već prepušta volji ugovornih stranaka kako će se izvršiti plaćanje. Posljedično, u istom članku se "dopušta odredba ugovora prema kojoj se vrijednost ugovorne obveze u valuti Republike Hrvatske izračunava na temelju cijene zlata ili tečaja valute Republike Hrvatske u odnosu prema stranoj valuti". Dakle, u ovom Zakonu se na mala vrata dopušta vezivanje ugovorne obveze u kunama za tečaj neke strane valute koja je navedena u ugovoru i protuustavno rušenje monetarnog suvereniteta države.

Argumenti koji govore u prilog štetnosti ove odredbe su sljedeći:

- a) Sve transakcije koje se ugovaraju na području Republike Hrvatske isključivo su domaće naravi, jer se isključivo radi o unutrašnjem prometu roba i usluga, a ista je situacija i sa ugovorima o kreditima, pa se prema tome moraju i mogu podmiriti u kunama. Nije riječ o međunarodnim transakcijama u kojima je obveza izražena u stranoj valuti ili gdje je ta valuta vezana za tečaj treće valute. Valutna klauzula ima smisla samo u međunarodnim transakcijama. Valutna klauzula se prakticira i u nekim drugim tranzicijskim zemljama, zbog nestabilnosti domaće valute. No u Hrvatskoj to nije slučaj jer je kuna od 1994. godine jedna od najstabilnijih svjetskih valuta (u odnosu na euro i dolar) i čvrsto je vezana uz euro. O tome brine Hrvatska narodna banka. Od 1994. godine do danas stopa inflacije u Hrvatskoj je veoma niska, pa ni inflacija ne može biti opravdanje za deviznu klauzulu. Dakle, devizni tečaj kune i stopa inflacije su stabilni, a inzistiranje banaka na valutnoj klauzuli stvara se nepovjerenje u domaću valutu i poništavaju napori da se čvrstim kursom to povjerenje ojača.
- b) Zakon o obveznim odnosima u članku 22. valutnoj klauzuli daje epitet „dobrovoljnosti“ a ne prisile u primjeni. Kako god, uvjereni smo da je i samo spominjanje ovakve mogućnosti narušavanje monetarne suverenosti Hrvatske, jer je kuna zakonsko i definitivno sredstvo plaćanja i ni jedna druga valuta ne smije se koristiti niti za plaćanja, a niti kao podloga za reguliranje i određivanje izvorne ugovorne obveze u kunama. Svako korištenje strane valute u tom kontekstu isključivo je predmet špekulacije, klađenja i nepoštenog postupanja, te niti u kojem slučaju nije u interesu Republike Hrvatske i njenih građana.
- c) Cijene za ugovorene robe i usluge u Hrvatskoj izražene su u kunama a krediti se isplaćuju u kunama (kunski krediti). Postojanje valutne klauzule podrazumijeva da se i cijene moraju također paralelno vezati za neku stranu valutu. Pošto to nije tako, jasno je da se radi o jednostranom pristupu u primjeni valutne klauzule, nepoštenom postupku i prijevari.

- d) Valutna klauzula teret rizika promjene deviznog tečaja valute prebacuje na dužnika. Pošto rezidenti Republike Hrvatske svoje prihode ostvaruju gotovo isključivo u domaćoj valuti, jasno je da promjena deviznog tečaja npr. švicarskog franka ili eura izravno povećava njihove obveze bez pravog razloga. Naime, riječ je o domaćim transakcijama u kojima nije došlo do promjene cijene niti glavnice. Zbog toga valutna klauzula ima špekulativni karakter i u krajnje nepovoljan položaj stavlja dužnika, a koristi isključivo špekulantskim interesima banaka.
- e) Valutnu klauzulu valja ukinuti i na kredite i na depozite. To, s druge strane, ne priječi banke da odobravaju i tzv. devizne kredite, koji se odobravaju i vraćaju u stranoj valuti. Također je normalno da i deponenti, koji ulažu u banku strani novac u obliku gotovog ili depozitnog novca, imaju pravo isti novac podići u stranoj valuti. U tom slučaju vrijedi načelo iste valute, pa su prema tome i vjerovnik i dužnik u ravnopravnom položaju. Međutim, treba zabraniti valutnu klauzulu u slučaju kada klijent banke oročava kunski depozit. U svakom drugom slučaju nastupa valutni rizik koji mora biti ravnopravno raspoređen.
- f) Odobravanje kredita uz valutnu klauzulu stavlja dužnika u krajnje neravnopravan položaj. Naime, valutna klauzula, pošto je špekulativnog karaktera, podrazumijeva prethodno dobro poznavanje segmenta upravljanja valutnim rizikom, što za banku nije problem jer zapošljava eksperte. Međutim, korisnici kredita u najvećoj mjeri nemaju takva znanja pa su izloženi značajnom riziku o kojemu prethodno nisu dovoljno informirani, što znači da ih se dovodi u zabludu. Takav postupak nesumnjivo predstavlja kazneno djelo.
- g) Ako je netko uzeo kredit za kupnju stana u Hrvatskoj, a banka je uvjetovala valutnu klauzulu (vezanu uz franak) riječ je, zapravo, o dva posla. Jedan je kupoprodaja stana u kunama. Drugi je ugovor o kreditu između banke i klijenta kojemu trebaju kune da bi kupio stan. Promjena tečaja franka, odnosno kune nema nikakve veze sa cijenom njegovog stana, pa ni kad ta cijena pada, odnosno posebno u tom slučaju. Vezivanje objekta kupnje (stana) za tečaj švicarskog franka je besmisleno u domaćim transakcijama i štetno jer otvara put špekulacijama, a banka je, kao profesionalna institucija, favorizirana mogućnošću upravljanja valutnim rizikom u odnosu na klijenta.
- h) Analiza bilanci banaka koje su odobravale kredite građanima vezane za švicarski franak govori da te banke nisu niti u jednom slučaju kupovale franke kako bi uravnotežile svoju valutnu poziciju, već su njihovi izvor sredstava za kreditiranje bili dominantno u eurima i kunama, a tečaj eura i kuna nije se mijenjao. Banke su samo iznimno kupovale franke i koristile swap operacije kao vezu eura i franka. Dakle, riječ je o klađenju u situaciji kada su banke znale da HNB štiti tečaj kune prema euru a ne prema drugim valutama. Dakle banke su sklapale oklade koje nisu mogle izgubiti. Takvi poslovi stvaraju ničim opravdanu i nepoštenu ekstradobit bankama.
- i) Predlažemo stoga trenutačno ukidanje valutne klauzule i njeno prevođenje u dosadašnjim ugovorima u „indeksnu klauzulu“, koja se odnosi na kretanje indeksa maloprodajnih cijena u Republici Hrvatskoj, a što predstavlja jedinu logičnu vezu s izvornim obvezama izraženim u kunama i štiti kupovnu moć domaćeg novca, odnosno glavnice.

- j) Ukidanje valutne klauzule neće destabilizirati banke, jer banke na razini sustava imaju uravnotežen odnos između aktive i pasive. Ukidanje valutne klauzule također bi potaknulo kredite u kunama i korištenje domaćeg novca, čime se ojačava monetarni suverenitet Republike Hrvatske.
- k) Valutna klauzula u Hrvatskoj značajno je doprinijela euroizaciji sustava, što jasno dovodi do valutno induciranog kreditnog rizika. To je situacija u kojoj, zbog slabljenja kune u odnosu na franak (a moguće i prema euru) dužnici više nisu u stanju vraćati kredite. Dakle, valutni rizik se pretvara u kreditni rizik. Upravo to se dešava i sve će se intenzivnije dešavati narednih mjeseci. Tako se stvara sustavni rizik, kojim ni banke više ne mogu upravljati. Rezultat je kreditni slom i neminovna devalvacija (što valjda nitko danas ne želi), te potpuni ekonomski kaos.
- l) Valutna klauzula dovodi u veliku opasnosti čitav sustav i sve pojedince, problem postaje nerješiv i s monetarne razine seli se na socijalnu i političku. Ako tome dodamo da se uz valutnu klauzulu koristi i klauzula promjenjive kamatne stope, čije razloge promjena banke ne moraju nikome objašnjavati, jasno je da se radi o dijelu gospodarskog sustava u kojemu se ne poštuju tržišna načela i jednakopravnost te ne postoji nikakva praksa zaštite korisnika financijskih usluga.
- m) Valutna klauzula je prava tempirana bomba koja može uništiti svakog pojedinog dužnika, njihove obitelji, ali i čitavo gospodarstvo. Loša gospodarska situacija i negativni trendovi, kako u Hrvatskoj tako i u EU, stvaraju pretpostavke za ubrzano djelovanje deprecijacijskih/devalvacijskih pritisaka, a to će ugroziti hrvatsko gospodarstvo, društvo i državu. Zadatak je Hrvatskog sabora, Vlade RH, svih nadležnih institucija i političkih stranaka da to spriječe na vrijeme.
- n) Prva institucija koja treba ukinuti praksu korištenja valutne klauzule je sama država. Ona mora prestati emitirati obveznice i trezorske zapise uz valutnu klauzulu, kao i uzimati bankarskih kredita uz valutnu klauzulu. Na taj način će promovirati veću upotrebu kune i ohrabriti i banke i gospodarstvo, kao i građane, da koriste kune u svim transakcijama.
- o) Hrvatski monetarni i bankarski sustav, zahvaljujući valutnoj klauzuli i masovnoj prodaji banaka, u ogromnoj mjeri ovisni su o vanjskim čimbenicima.

III. OCJENA I IZVORI POTREBNIH SREDSTAVA ZA PROVOĐENJE ZAKONA

Za provođenje ovog Zakona nisu potrebna dodatna sredstva iz državnog proračuna.

PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENI ZAKONA O OBVEZNIM ODNOSIMA

Članak 1.

U Zakonu o Obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08) članak 22. i naslov iznad njega „Valuta obveze“, brišu se.

Članak 2.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od objave u „Narodnim novinama.“

OBRAZLOŽENJE

Uz članak 1.

Ovim člankom ukida se mogućnost obračunavanja novčanih obveza preračunom u druge valute ili zlato, čime se hrvatskoj kuni vraća zakonito mjesto jedinog sredstva obračuna novčanih obveza u Republici Hrvatskoj. Ukidanjem ovog članka tzv. „valutna klauzula“ više se neće moći primjenjivati u Republici Hrvatskoj.

Uz članak 2.

Odrađuje se stupanje na snagu ovog Zakona.

TEKST VAŽEĆIH ODREDBI ZAKONA KOJE SE OVIM IZMJENAMA MIJENJAJU

Valuta obveze

Članak 22.

(1) Dopuštena je odredba ugovora prema kojoj se vrijednost ugovorne obveze u valuti Republike Hrvatske izračunava na temelju cijene zlata ili tečaja valute Republike Hrvatske u odnosu prema stranoj valuti.

(2) U tom slučaju, ako strane nisu ugovorile drugi tečaj, obveza se ispunjava u valuti Republike Hrvatske prema prodajnom tečaju koji objavi devizna burza, odnosno Hrvatska narodna banka i koji vrijedi na dan dospelosti, odnosno, po zahtjevu vjerovnika, na dan plaćanja.

(3) Ako novčana obveza protivno zakonu glasi na plaćanje u zlatu ili stranoj valuti, njezino se ispunjenje može zahtijevati samo u valuti Republike Hrvatske prema prodajnom tečaju koji objavi devizna burza, odnosno Hrvatska narodna banka i koji vrijedi na dan dospelosti, odnosno, po zahtjevu vjerovnika, na dan plaćanja.

(4) Odredbe ovoga Zakona o kamatama primjenjuju se na novčanu obvezu neovisno o valuti u kojoj je izražena.